

החברותא

בס"ד י"ג ניסן ערב פסח תשע"ז

החברותא בשאנן פנימי לחברים גליון מס 554

פנינים יקרים - הגדה של פסח

חכם מה הוא אומר מה העדות והחוקים והמשפטים אשר צוה ה' אלקינו אתכם וכו', רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם. לכאורה ההבדל בין שאלת החכם לשאלת הרשע, הוא שהחכם מזכיר שמו של הקב"ה באמרו ה' אלקינו, והרשע אינו מזכיר שם שמים. וזהו הפירוש לפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעיקר. רוצה לומר שלא הזכיר שם שמים. השווה לדברי שלמה המלך בקהלת וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החשך ופירושו שבבריאת העולם כתוב ויקרא אלקים לאור יום ולחשך קרא לילה היינו שבבריאת האור מזכיר שם אלקים משא"כ בבריאת החשך לא מזכיר אלקים. וזהו יתרון האור כדוגמת החכם מן החשך כדוגמת הרשע שהוא הכסיל. ללמדנו שהחכמה האמיתית שיהי' שם שמים שגור בפיו. (ע"פ הגר"א מוילנא)

כי ישאלך בנך מחר לאמר מה העדות (דברים ג, כ) צריך להבין למה נאמר כי ישאלך בנך "מחר" ולא סתם כי ישאלך בנך? יוסבר ע"פ מה שכתב החיד"א בספר לב דוד שחייב אדם לדעת טעמי המצוות לפי הפשט על פי ידיעתו והבנתו שלא יהיה בכלל ותהי' יראתם אותי מצות אנשים מלומדה. אולם זהו רק לאחר שכבר קיים המצוה כי רק אז המצוה לחקור ולדרוש בטעמי המצוה, אבל אם מבקש להבין טעמי המצוה מרם קיומו יהיה בדומה לרשע ששואל מה העבודה הזאת לכם מרם קיומו. לפי"ז מובן ביותר ההדגשה כי ישאלך בנך מחר היינו לאחר קיומה בתמימות מתעסק בהבנת טעמי המצוה.

ושאינו יודע לשאול את פתח לו שנאמר והגדת לבנך וכו'. הלשון את פתח לו צריך בירור, אפשר לבאר על פי המובא בטור (או"ח קטו) מה שאנו אומרים בשמו"ע השיבנו אבינו לתורתך הוא משום שכתוב במשנה חייב אדם ללמד את בנו תורה והקב"ה הוא אבינו ואנו נקראים בנים למקום. לזאת מבקשים השיבנו אבינו, והנה אמרו חז"ל לפי דעת הבן אביו מלמדו, אולם מי שאינו יודע לשאול חסרה לכאורה דעת הבן. אנו מבקשים מהרבש"ע את פתח לו - למי שאין לו דעת כדי שיוכל גם הוא לקיים מצוות מתוך הבנה והרחבת הדעת.

לא אמרתי אלא בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך, אפשר להסביר בדרך מליצה, אם רואים שמצה ומרור מונחים לפניך כלומר שדרך הטוב - מצה ודרך הרע - מרור מונחים לפניך אז יש מקום להועד עמו על מנת לקרבו לדרך הטובה אבל אם הוא כולו מרור ורשע עליו אמרו חז"ל כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע. זהו מה שמרמזו אף אתה הקהה את שיניו ואמור לו בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים כי אם המצב הוא לי ולא לו לא היה נגאל...

ושאינו יודע לשאול את פתח לו וכו'. את בלשון נקבה, רמז לאמהות הפותחין את לבו של הילד הרך כאשר עדיין אין לו כל השגה והאמא משרישה בהם אגב טיפולם באכילה וכו' ביראת שמים ולעקור מהם מדות רעות ומעוררת בהם חשק לתורה ומצוות...

והקב"ה מצילנו מידם, לכאורה תיבת מידם נראית כמיותרת. אלא הכוונה להורות שהקב"ה מסבב שההצלה תהיה דוקא על ידם כמו אצל פרעה שגידל את משה מושיען של ישראל. וכן הוא בכל דור ודור וכן מצינו אצל המן הרשע שהוא בעצמו נתן העצה לאחשורוש ומלכותה יתן המלך לרעותה הטובה ממנה ועל ידו מלכה אסתר. ובעז"ה מידם יגלגל ה' יתברך התשועה לעתיד לבא.

לבן ביקש לעקור את הכל שנאמר ארמי אובד אבי וכו', על ידי הרמאות שהחליף לבן את רחל בלאה וגולד ראובן הבכור ואח"כ נולד יוסף מרחל נבע שנאת האחים על יוסף שגרם בסופו של דבר שירדו למצרים ונשתעבדו בהם בפרך, וזהו המאמר ביקש לבן לעקור את הכל על ידי המרמה שנעשה ליעקב אבינו.

(מהר"מ אלשיך)

פסח כשר וש"מ

שיחת קודש ממורנו ורבנו זיע"א

שיחת הרא"ש ז"ע"א פירש"א וי"ש תשל"ג האבא לזכר"ס ע"א

הקדושה, וממילא כסא הכבוד יהיה כולו רק ע"י האנוש, באותה בחינה כמו שהיה בתחילת הבריאה "והארץ היתה תוהו ובוהו... ורוח אלקים מרחפת על פני המים" שזה כסא הכבוד (כמו שפירש רש"י). ולכן ביקש "בחנני ונסני", דהיינו שהוא ישאר לבד כמו שהרבש"ע הוא לבד, ללא ג' הרגלים וללא גורמים ושמירה מלמעלה, ואם יעמוד בנסיון מוכרח להיות "מגן דוד", כי אז היסוד של כסא הכבוד הוא לא ע"י הקדושה, רק כולו ע"י האנוש ללא גורמים מלמעלה. והרבש"ע הסכים עמו להעמיד בנסיון באופן כזה, ללא גורמים ובלי שמירה ממנו, אם יעמוד בנסיון הוא יהיה "מגן דוד", ובאם לא יעמוד בנסיון מוכח שכסא הכבוד הוא ע"י הקדושה, ואם כן זה לא "מגן דוד".

דוד המלך עבד והגיע לבחינת רגל רביעי במרכבה, דהיינו המרכבה של השכינה, אך לא בבחינת "מגן דוד" שהוא ללא שמירה, כי אם בבחינת שמירה. כי למרות שדוד המלך הביא את עצמו בעבודתו לכזו שלימות שממנו הושתת העולם כי הוא תיקן את התיקון הכללי, אך התיקון הכללי שנהיה מתוקן הוא רק ע"י גורמים ושמירה, ולכן אין אומרים מגן דוד. אבל אם דוד המלך היה מנצח היו אומרים "מגן דוד", מכיון שאז כסא הכבוד היה כולו ע"י אנוש ולא היה בכסא הכבוד חלק מהבחינה של לפני הבריאה.

הקיום של האדם בעולם, ועבודתו להגיע לתכלית שלשמה נברא כל העולם, לא תיכון אלא באמצעות סיבות, שהם הכוונה וסיוע ושמירה מלמעלה, מעילת כל העילות וסיבת כל הסיבות. על זה נאמר שויתי ה' לנגדי תמיד, אי אפשר להגיע ל"שויתי ה'" אלא ע"י "נגדי תמיד". ויכול אדם להגיע למדריגות הגבוהות ביותר, אך בלא שיוליכו אותו מן השמים - לא יוכל עשות מאומה, כי רק ה"נגדי תמיד" הוא מביא ל"שויתי ה'".

ודבר זה למדנו מפרשתו של דוד המלך. חז"ל אומרים שדוד המלך ביקש שיאמרו בתפילה "מגן דוד". ויש להבין, הרי דוד היה בתכלית השפלות "וחטאתי נגדי תמיד" ולמה רצה שיגידו "מגן דוד"? מה היתה הכונה בזה? ומה המשמעות של זה? מה היה קורה אם לא היו אומרים "מגן דוד"?

אכן המכוון בבקשה זו הוא, שע"י שדוד המלך הוא יהיה "מגן דוד" הוא יהיה היסוד של כסא הכבוד ואז יהיה היסוד של כסא הכבוד של אנוש. כי אברהם יצחק ויעקב הם שלשה רגלים של כסא הכבוד, כמו שאומרים "אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב", ואם כן הרגל הרביעי הוא הקדושה בעצמה, כי הרי צריך את הסיבה. דוד המלך רצה שיגידו "מגן דוד", ובמקום שלושת האבות יהיה הוא "מגן דוד", וזה יהיה השלימות של כסא הכבוד. ורצונו היה שהוא יהיה שלימות בגוף, והאדם שנברא ע"י הקדושה יהיה שלימות מצד עצמו, ללא

שיחת קודש ממורנו ורבנו זיע"א

המשך מעמ' קודם

תאכל ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל", אם היה עומד בבחירה הזו ולא אוכל מעץ הדעת היה נשאר בבחינה שקודם החטא, ואז היה "מגן דוד", (דהיינו "מגן אדם", כי הרי דוד המלך הוא אדם). דוד המלך בעבודתו הגיע בדיוק לאותה בחינה של הבחירה הזו שקודם חטא עץ הדעת, ורצה לתקן את הפגם של עץ הדעת ולהביאו לשלימות, שבאמצעות האדם יהיה שלימות מציאות הבריאה. דהיינו שהעולם יוכל להתנהל בלי גורם ובלי סיבה, ללא סיבת כל הסיבות. לכן אמר "בחנני ונסני צרפה כליותי ולבי", דהיינו שהוא לא צריך שמירה ולא צריך גורם. ורצה שיהיה אותה בחינה כמו קודם עץ הדעת "מכל עץ הגן תאכל ומעץ הדעת לא תאכל", ואז יהיה "מגן דוד". אך הרבש"ע הראה לו שדבר כזה לא יתכן, הכל מוכרח להיות ע"י גורם. ואף שהשלימות של השלש רגלים - אברהם יצחק ויעקב - הוא שלימות, ודוד המלך הוא שלימות, אך הכל עם סיבה. עם גורם. ועם שמירה.

ומה שעל אברהם מסיימים בתפילה "מגן אברהם" אף שגם "מגן אברהם" הוא עם גורם, התשובה היא שהרבש"ע רצה להראות לבנים שלו עד היכן הם יכולים להשיג את בחינת שלימות האנוש, שהוא יכול להגיע רק לבחינה של "מגן אברהם" ולא "מגן דוד".

נמצא שאפילו בעולם הזה שאנו עומדים, שבו ניתן לאדם את בחינת אנוש בכדי שיעבוד על בחינת אנוש, כל העבודה היא רק ע"י סיבות וגורמים. ליותר מזה אין האנוש יכול להגיע. כי למעלה ממה שבחינת אנוש יכול להשיג אין שם כל תפיסה, זו העלמה גמורה ששום נברא אינו יכול להשיג. לא דוד המלך ולא אברהם אבינו. בחינה זו נקראת "למעני למעני אעשה". ואף כשהיה השלימות של הישועה, כאשר "יכירו וידעו כל יושבי תבל" והכל יראו, לא ישיגו את מה שהוא בהעלמה, כי אין ביכולת אנוש להשיג את זה. אפילו הגדולים שבגדולים שעבדו על עצמם והגיעו לתכלית השלימות אין ביכולתם להשיג אלא ע"י גורמים. ואף שהם הגיעו לתכלית המדריגה, לבחינת מרכבה, כל זה הוא רק עם גורם, לא בבחינה של "מגן דוד". כי "מגן דוד" הוא שלימות כסא הכבוד ללא הקדושה, והדבר הזה לא יתכן. כולם צריכים להגיע לקדושה בריך הוא. הוא הגורם, והוא השומר. בלי זה אין בריאה.

דוד המלך היה היסוד של כסא הכבוד, כי הוא פרסם אלקותו בעולם. הוא היה היסוד של העבודה של העולם, שפרסם בעולם את מציאות הנעלם עד כמה שהאנוש רק יכול להשיג. אבל הכל בבחינה עם שמירה. והוא רצה שכסא הכבוד יהיה ללא בחינת שמירה. הוא רצה לתקן את חטא עץ הדעת, ורצה להגיע לשלימות שקודם החטא. כי בשעה שהקב"ה אמר לאדם "מכל עץ הגן אוכל

המשך פנינים יקרים

וירד מצרימה אנוס על פי הדבור, יתפרש על פי שכתבו חז"ל ראוי היה יעקב אבינו לבא למצרים בשלשלאות של ברזל, אלא שזכותו גרמה לו לרדת בדרך כבוד, וזהו אנוס לרדת למצרים אך זכותו גרמה לו שירד על פי הדיבור ולא בשלשלאות של ברזל. (הגר"א מוילנא)

ויהי שם לגוי גדול מלמד שהיו ישראל מצוינים שם. הקשר בין מצוינים לגוי גדול יוסבר בזה שבני ישראל לא שינו את שמם ולא שינו את לשונם דתם ומלבושיהם וממילא נשארו נבדלים שלא נתערבו בהם ברד"ו שנה והיו מצוינים שם גוי אחד גוי גדול. (אברבנאל)

וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ, כאשר עינו אותו לא כתוב אלא כאשר יענו כלשון עתיד. הכתוב מבטיח לנו כי לעולם בשעה שיענו את בני ישראל בסופו של דבר תהיינה תוצאות חיוביות. תמיד אחרי רדיפות ועינויים קשים אנו יוצאים בחסדי השי"ת מחוזקים ומחוסנים יותר. (אורח חיים)

רבבה כצמח השדה נתתיך, ידוע שמדרגת ישראל הוא שכל שלמותם ומעלתם הוא אחר שהם שפלים וכמעט אחר היאוש הגמור באה ישועתם, וכן כתוב אצל יעקב אבינו והיה זרעך כעפר הארץ, מאותה שעה ופרצת ימה וקדמה, זה מה שאמר בעל ההגדה כאשר רבבה כצמח השדה שהגיעו לאפסיות הגמורה בקושי השעבוד אז צמחה ישועתם. (יד חזקה)

הבה נתחכמה לו - דרשו חז"ל לו - למושיען של ישראל. פרעה אמר הנה עם בני ישראל - סוד שלמותו של עם ישראל, הוא בזה שרב ועצום ממנו שתמיד מצוי להם מנהיג חזק אשר נותן להם עוז ועוצמה לעמוד בעת צרה ומצוקה, לפיכך הבה נתחכמה לו - למושיען של ישראל. (נעם מגדים)

וישימו עליו שרי מסים למען ענותו בסבלותם, במיסים המיוחדים על בני ישראל לא התכוון פרעה להעשיר את אוצר המדינה אלא רק למען ענותם בסבלותם, זאת אומרת כדי למרר את חייהם. (בינה לעתים)

וימת מלך מצרים פרש"י שנצטרע, וצריך להבין מנין לחז"ל שנצטרע ולא מת ממש? ברם במדרש רבה (קהלת ה) מקשה על הפסוק ויקרבו ימי דוד למות, למה לא נאמר ויקרבו ימי המלך דוד למות? ותירץ שאין שלטון ביום המוות. ועתה מאמר וכתוב בפרשה וימת מלך מצרים על כרכך שלא מת אלא נצטרע. (הגר"א מוילנא)

ונצעק אל ה' - ותעל שועתם אל האלקים. הכלל הוא כאשר האדם מבקש מהקב"ה לצרכו אין דרך לצעוק בקול גדול רק בקריאה בעלמא, אבל כשאדם מבקש מהקב"ה על כבודו יתברך המחולל נכון לצעוק בקול גדול, זה שאמר הכתוב ונצעק אל ה' היינו שהצעקה היתה בשביל כבוד ה' המחולל וישמע את קולנו, ותעל שועתם אל האלקים. (נשפי מים בשם גנוי יוסף)

ואת עמלנו אלו הבנים, עיקר מצות ליל הסדר לספר לתינוקות על כל סבלותיהם ועינוייהם במצרים והנה הגזירות במצרים היו מכוונות ברובן נגד ילדי ישראל. מפרישות ודרך ארץ, וכן כל הבן הילוד והמיתן אותו, ואח"כ היאורה תשליכוהו, ובדרשת חז"ל שמלאו את מכסה הלבנים בתנוקות וכשנצטרע מלך מצרים שחטו תינוקות מישראל ורחצו בדמן את בשרו של המלך. לפיכך כאשר חוגגין את חג הגאולה יש לכלול את הבנים בספור יציאת מצרים. (מתוך מעינה של תורה)

ובמורא גדול זו גלוי השכינה, שהוא יתב"ש מנהיגם בהשגחה הפרטית במסות אותות ומופתים. (יד חזקה)

בעזהשי"ת תתקיים נסיעה למירון ביום רביעי ט"ז ניסן - א' דחזה"מ פסח
בשעה 12.00 בצהריים, היציאה מרח' החשמונאים

י"ל ע"י מערכת החברותא רח' עדני 3 ירושלים
02 - 5829688 פקס: 02 - 5325477
ת.ד. 5080 ירושלים 91050

לעילוי נשמת מוה"ר ר' אשר ב"ר אריה מרדכי זצ"ל זי"ע

